

büntetéssel sujtják. 1932-ben újabb 11 millió zsák kávé lett a lángok martalékává. Közvetlenül a kávépusztítások előtt a kávé kilója 7.5 amerikai cent; 84 év óta ez a legalacsonyabb ár. Az intézkedések következtében ez az ár 12 centre emelkedett. A kávékartell urai rettegnek a „fenyegető“ dus termésektől és „jótékony“ éjjeli fagyokról és pusztító növénypestisről álmodoznak. Brazília csokoládébarna porhanyó földje azonban dusan terem. Nincs más orvosság, mint a *Quemada* (így hívják a kávéégetést.) A Santos felett szálló repülőgépek utasai ezer méter magasságban is érzik a pörkölt kávé illatát. 15 km. hosszúságú parton nyulnak el a halálraitélt kávéhegyek s szakavatott vezetést, valamint csendőrfedezet mellett évszám parázslík a kávé.

A kávéfogyasztás világszerte csökkent, amit az importáló államoknak rendkívül magas vámtételei is indokolnak. Ugy a brazil állam áremelkedést kiváltó intézkedései, mint a magas vámtételek folytonosan csökkentik a kávéélvezők számát. A kávé józanító ital és felette alkalmas arra, hogy hatása alatt az ember a valóság dolgait az igazság, helyesebben a kritika világánál vegye szemügyre. Már évszázadokkal ezelőtt az volt bizonyos fokig a kávé funkciója, hogy megszüntesse a felsőséggel szembeni lelki gátlásokat. Mekkában 1511-ben Kahir Beg becsukatta a kávéfőzőket; — Londonban a kávéélvezők gyülekezőhelyén, a *Smyrna Coffee House*-ban születik meg a közvélemény ellenőrző tevékenysége; 1676-ban W. Jones főállamügyész is be záratja a kávéforrásokat, mert „zavarják a kormány munkáját“.

Kritikaellenes korunkban a kávé mesterséges drágítása, a *Quemada* öntudatlanul is érvényre juttatja a hatalom kávéfogyasztás-ellenes tendenciáit. A kávéültetvények munkásainak bérét a pusztításokkal egyidejűen 1931-től 1935-ig 18-20 százalékkal leszorították. A bércsökkenések következtében hatalmas sztrájkhullám öntötte el az országot, amit a nagybirtokos *haciendosok* a szervezett-regresszió zsoldoscsapataival, az integrálistákkal nyomattak el. Az 1935 végi antiimperialista *Alliance* által szervezett és L. C. Prestes által vezetett felkelés egyik célja szintén a kávé munkások sorsának enyhítése volt. (Lázár Vilmos)

V I L Á G S Z E M L E

Spanyolországban érlelődik a döntés. Az Ibériai-félsziget tűzvészének lokalizálására mind erősebben igyekszik Anglia. Anglia fegyverkezési programja megvalósításának kezdetén minden konfliktustól óvakodik, amíg másfélmilliárd fontot kitevő fegyverkezési ötéves tervét legalább részben meg nem valósítja. A britek hadikészülődése az egész világra kiterjed. Szingapur előtt nagy hadgyakorlattal bizonyították be a japánoktól Holland-indiát és Ausztráliát féltő közvéleménynek fölényüket a felkelőnapos lobogóval szemben. El hadgyakorlaton, melyen Little admirális Kina-flottaraja (négy 10.000 tonnás, két kis cirkáló, a „Hermes“ repülőgépanyahajó, az „Adventure“ aknarakó, 9 romboló és 15 buvárhajó, stb.) és a Kelet-India raj 3 nagy cirkálója vett részt Dobbie tábornok 1-1 maláji és pundzsábi ezreddel, valamint önkéntesekkel megerősített helyőrsége a tengerbe szorította a partraszállókat és egyben a légvédelem fölényét is bebizonyította. A Földközi-tengeren Cyprust Sir Robert Brooke-Popham admirális és Sir Philip Sassoon légügyi államtitkár szemléje után hatalmas tengeri- és légi flottabázissá építik ki, aminek a során

csak a földalatti hangárok egynegyed millió fontba kerülnek. Az anyaországban új nehézipari üzemek nőnek ki a fölből, de még így sem képesek a haderő szükségleteit kielégíteni s ezért a nyersanyag kivitel megtiltásának gondolatával foglalkoznak. Az egész új angol konjunktúra alapja a fegyverkezés, ami nem a legmegnyugtatóbb, különösen, hogy a munkanélküliek száma még mindig 1.689.000. De a gyarmatok és a dominiumok is a háborúra készülnek. Máltán Miallia egyetemi tanárt és Bonello muzeum-igazgatót megfosztották állásuktól olaszbarát propagandájuk miatt (e hír is kellő mértékére szállítja le az angol-olasz „kibekülés” hírének hitelét); a Délafrikai-Unio erélyes rendszabályokat fogantatott a horogkeresztes propaganda ellen, mely főleg a zsidóbevándorlás ügye alatt folyt és kiépíti repülőgépet, valamint vegyi iparát. Ausztrália 1936-37-ben 1.792.000 fonttal emeli hadügyi költségvetését, Újzéland 1.264.000 fontra. Kanada és India gőzerővel szállítják az anyaországnak a hadiacélt, ami újabb vegyesérzelmeket kelt azokban a gazdasági körökben, melyek még nem felelték el, hogy a tengerentúli új ipari gócpontok naggyánövelése a világháború alatt mily végzetesen hozzájárult később a világválság kitöréséhez. Tény, hogy Kanada nagyobb politikai önállóságra is tör, ami részben a Quebec-i katolikus, francia eredetű lakosság túlzott London-szimpátiájának ellenhatása. Mackenzie King liberális kormánya a franko-kanadizmus ellen most a tartományok autonómiájának korlátozásával kísérletezik. De Ausztrália centrifugalizmusa (az U. S. A. vonzóerejének hatása alatt) is növekedőben: délafrikai mintára önállóan képviselteti magát, így az USA-ban Kith Officier külön követvel. London új külpolitikai aktivitása az angol-olasz módus vivendinél sokkal jelentősebb tünet Mohamed Hasin kán afgán miniszterelnökkel való tárgyalása vagy Lord Plymouth kategórikus „nem”-je a német gyarmatigények ügyében.

Az angol-olasz megállapodás jelentőségét nem szabad túlbecsülni. Anglia csak tudomásul vette a tényeket, de nem egyezett azokba bele. Az „azt hiszed, hogy hallgatok — pedig csak nem beszélek” régi paradoxonát lehetne Anglia magatartására alkalmazni. Viszont Itáliát sokkal jobban lefoglalják egyéb gondjai, semhogy a „hangos igen”-t erőltethetné. A rendes költségvetés 1937-38-ban 3173 millió líra deficitet mutat. De a hadikiadásokra rendelkezésre áll egy „rendkívüli” budget is, amit a földtulajdon kényszerkölcsonével fedeznek. Közben emelkednek az árak, elsősorban az élelmiszerek kiskereskedelmi árai. Az államhatalom most elsősorban a főzőolaj további áremelkedését próbálja megakadályozni, a piac rendőri uralásának elméletéből indulva ki. A fasiszta nagyvonalúság a légifegyver budgetjénél is megnyilatkozik, amit 1937-38-ra 1 és egynegyedmilliárdra emeltek. Ugyancsak erről tanuskodik a nagy stratégiai jelentőségű tripoliszi 1800 km-es parti út elkészülte, amit maga Mussolini nyit meg márciusban...

Itália vazallusa, Albánia választott, talán említeni sem kell, nagy kormányssikerrel. Az olasz politika másik balkáni exponense, Bulgária a Balkán-szövetséggel keres modus vivendit, első fázisa ennek a Jugoszláviával megkötött barátsági szerződés. A Balkán-szövetség athéni konferenciája szerint a szövetség további fennállását e tény nem érinti és a szövetség elnöke, Rüstü Arras török külügyminiszter is előbbi minőségében tárgyalt Itáliával. Bulgária egyébként is a szélsőjobb Cancov és a szélsőbal macedon egyesület (I. M. R. O.) elleni küzdelemmel van elfoglalva, amiről az elmúlt hetek nagyszabású pörei tanuskodtak.

A Balkán politikai sakkhuzásainál nagyobb a jelentőségük azoknak az északi külügyi vonatkozásoknak, melyek az Oslo-konvenció feltámasztásában és az angol orientáció megerősödésében nyertek kifejezést. 1930-

ban és 1932-ben Hollandia, Belgium és Luxemburg, valamint a három skandináv állam egymással szerződésileg szorosabb gazdasági viszonyba léptek, de az egyezmények gyakorlati kihatása minimális volt Anglia ellenállása és Hollandiának, Belgiumnak és Luxemburnak az aranyblokkhoz való tartozása miatt. Minthogy az akadályok ma már jórészt a múlté, hisz az aranyblokk megszűnt s a legtöbb kedvezmény elvét is felváltották a kereskedelmi korlátozások, az idő kedvez Colijn holland miniszterelnök tervének, mely ha megnyeri Anglia jóindulatát, a megvalósulás stádiumába kerülhet. Igaz, hogy Anglia kezét az ottawai megállapodások kötik...

A skandináv államok egyelőre Finnországgal lépnek közös utra külpolitikailag, ahol a baloldal ugyan nem tudta elnökjelöltjét diadalra vinni, de a németek helytartóját az „Ukko Pekka“ Svinhufvudot megbuktatta. A középutat képviselő parasztpárti Kallio elnök Anglia felé készül rántani a külügyi kormányrudat, kiegyezik az oroszokkal és nagyobb befolyáshoz engedi a parlament legerősebb pártját képviselő szociáldemokratákat.

A német külpolitika itteni veresége talán véget vet azoknak a titokzatos cirkáló utaknak, melyek a tengeren és a levegőben Észak-Svédország területén a Murman partok felé tétettek. Svédországban Nygren tábornok vezérkari főnök mindenestre Reutersvaerd tábornokot, e vidék parancsnokát a legnagyobb éberségre utasította. De Norvégia is több figyelmet fordít a Fehér-tenger felé szomszédos terület megerősítésére és Finnmarkent erősíti. A két skandináv állam amiatt aggódik ugyanis, hogy az északi, jégmentes, naggyáfejlesztett orosz kikötők felé irányuló előtörés az ő területüket is igénybe veheti. A norvég szocialista Nygardsvold kormány mindenestre 38-ról 55 millió koronára emelte a katonai költségvetést...

Norvégiáénál kisebb méretű Dánia új hadiköltségvetése, amit most nyújtott be a Folkethingnek Alsing Andersen honvédelmi miniszter. Bár a szociáldemokraták a német szomszédságra való tekintettel a haderő fokozottabb kiépítését követelték, koalíciós partnerük, a radikális Venstre-párt ezt megakadályozta. With tábornok, főparancsnok eredeti fegyverkezési tervét megnyirbálták tehát, de még így is jelentős abban az országban, mely nemrég még a legkomolyabban készült a teljes leszerelésre. Stauning nem tudta keresztülvinni az erősebb ütemű fegyverkezést, amit állítólag elvtársával, Hansson svéd miniszterelnökkel beszélt meg. A szociáldemokrácia belső egyenetlenségének példája az a szakítás is, ami Belgiumban, az erősödő Rex-mozgalom következtében, Spaak külügyminiszter, De Man gazdasági miniszter és Vandervelde miniszterelnök-helyettes közt történt.

Észak békéjének megszilárdulását jelzi Jegorov marsall orosz vezérkari főnök látogatása is a balti államokban. Különösen erős a litván-orosz kapcsolat, mióta Lengyelországgal újra feszültebb viszonyba került Kanasz. Hosszasabban tárgyalta Jegorov Rejk tábornok vezérkari főnökkel Esztországban, ahol Paets elnök a második kamara tíz tagját (köztük Akel külügyminisztert) bizta meg az új alkotmány kidolgozásával. Az első gyakorlati ténykedés az agrárkiviteli monopólium elrendelése...

Alkotmányjogi viták dülnek Lengyelországban is, ahol a kormány részavazása az erdőügyi javaslatban, a feloszlatott kormány új megalakítását vonta maga után. A szervezkedés élén Koc ezredes és a „Gazetta Polska“ szerkesztője, Miedzinski állnak. A jogi nézeteltéréseknél azonban fontosabbak a Szeimben folyó agrárreform viták. Az ukrán nacionalisták, az U. N. D. O. főleg a lengyelek galíciai betelepítései ellen protestálnak azzal, hogy az ukrán leMBERGI kerületben a parasztgazdaságok 41 száza-

léka, a tarnopoliban 49 százaléka és a staniszlauiban 58 százaléka már is két hektáron aluli. Nem sokat törődve az ukrán panaszokkal a lengyel-kormányt az iparosítás problémája foglalkoztatja — elsősorban hadi okokból. A Kielce-Radom-Sandomir háromszögbe tervezik a nehézipar új telepeit felépíteni és e célból Roman kereskedelmiminiszter szívélyes hangon invitálja be a külföldi tőkét. Egyelőre azonban csak a francia kölcsön első részlete érkezett meg és kérdés, hogy gyors tempóban jönnek-e a többi részletek, ha Göring tanácskozásai tulságosan elmélyednének. Tény, hogy a danzigi kérdésben Lengyelország belpolitikailag teljesen a horogkeresztnek szolgáltatva ki e várost, aminek fejében viszont a németek Danzig külpolitikai vezetését adták át a lengyeleknek.. A lengyel kormány most fokozott figyelmet kíván fordítani a tengeri kereskedelemre és a kereskedelmi minisztérium kiadásának 56 százalékát erre a célra fordítják. A kereskedelmet főleg Amerikával építik ki.

Amerikában, az USA-ban megkezdődött Roosevelt harca a szövetségi közigazgatással és a szövetségi bírósági rendszerrel. Roosevelt ezenkívül elsősorban a N. R. A. összeomlása óta leszállított bérek és felemelt munkaidő kérdését szeretné valahogy rendezni, mivel a költségvetés nem bírná el a jövő évre előirányzott 1.54 milliárd dollár szociális segélyösszeg felemelését. A budget rendbehozatalát különben a remélt 6.65 milliárd dollár adótól (tavaly csak 5.19 milliárd folyt be) várja.

A N. R. A. összeomlását követő bérharcok legnagyobbja a Csendes-óceáni kikötősztrájk lényegében a munkásság győzelmével ért véget és még nagyobb arányban a „General Motors“ autóipari munkásainak sztrájkja. A munkát letévő s a gyárakat megszálló 135.000 főnyi munkásság elérte szakszervezete elismerését (a szakszervezetet egy volt baptista lelkész, Homer S. Martin vezeti), ami a bérkérdésnél is fontosabb volt. De kivívták a 6 órás munkanapot, a 30 órás munkahetet s a futószalag meglassítását is a legkisebb bér megállapításán kívül. Ez a nagy sztrájk, mely a Lewis-féle horizontális szervezkedés első jelentős diadala a Green-féle Federation of Labour szakmai szervezkedése felett, fontos állomás az amerikai munkásmozgalom történetében. Greent „árulás“ címen saját szakszervezete, a bányászoké — kizárta...

Latin-Amerikában fokozódnak a belpolitikai feszültségek. Mexikóban az 1922 óta bebörtönzött politikai foglyok amnesztiája ellenére újra kiélestedett a helyzet a katolikus egyház és a baloldali Cardenas kormány között, mely a külföldi adósságok egy részének pesora konvertálásával szabadul a külföldi tőke nyomásától. Hondurasban Dr. Tibuscio Carias Andino uralma ellen kelt fel a hadsereg egy része. Bár Jose Benito Mendoza és Augusto Almendares tábornokok lázadását Progresóban és José Daviláét Tegucigalpában leverték, a tengerpart felől Justo Unana elnyomulóban. Hondurasban a brit és Usa-amerikai érdekek ütköznek össze, ugyanugy Guatemalában is, ahol Jorga Ubico elnök második hivataloskodását Ordenez ezredes rendőrfőnök erélyes rendszabályaival kezdte meg. Ellenére Dél-Amerika gazdasági fellendülésének (pl. Argentina 1936-ban jelentősen emelte kiviteli aktivszaldóját) a politikai-társadalmi küzdelmek nem enyhülnek. Venezuelában a maracaibói petróleumsztrájk véres felkeléssé nőtt, az A. B. C. államokban pedig választási terror dúl. A belharcok a külföldi imperializmus elleni küzdelemmel fonódnak össze. Az imperializmus hatalmát illusztrálja pl. Columbiánál a tény, hogy az USA tőke-invesztíciója itt 300 millió dollárt tesz ki és az export 30 százaléka (főleg kávé) megy a „Colosso del Norte“ba... A latin-amerikai államok függősége az U. S. A.-tól ugyan csökkenőben, amióta ez a Csendes Óceánra szegezi tekintetét. A Fülöp-szigetek önállósága pedig már

szinte teljes: Quezon elnök Japánba ment politikai látogatóba...

Japánban a hadsereg tuzói megbuktatták a mérsékelt Ugaki tábornok kormányalakítási kísérletét, mire a középutas Hajashi tábornok alakított kabinetet a nemzeti célkitűzés tisztázása, az alkotmány tiszteletbentartása, a külpolitika egységesítése, a gazdasági bajok leküzdése és a haderő fejlesztése ígéretével. A parlament azonban megsokalva a hadsereg diktatúráját öt sem a legbarátságosabban fogadta, jólehet Juki pénzügyminiszter a 3 milliárdos költségvetés 10 százalékos csökkentését ígérte 50-50 milliót véve el a hadseregtől és a haditengerésztől. A parlamentben képviselt ipari tőkét főleg Nakamura hadügyminiszter megbuktatása és kicserélése keserítette el, de az elkeveredés igazi alapját a gazdasági nehézségek teszik. Nippon kivitele 1936-ban 7,5 százalékkal növekedett, a behozatal viszont a (növekvő nyersanyagimport miatt) 11,8 százalékkal, ami 115 millió yenről 130 millióra emelte a behozatali többletet. A valutaingadozás, a nyersvas és az acél behozatali vám eltörlésének (a hadiacél hiánya miatt) egyetlen oka: a mértéktelen fegyverkezés. Bár Japán buzgón törleszti az oroszoknak a keletkinai vasut vételárát (a 140 millió vételár kétharmadát áruban fizeti: eddig már 60 milliót), a Szovjetunió elleni kardcsörtetésnek mégsem akar végeszakadni. Fokozzák a zűrzavart az újabb adóemelések (melyek ellenében a finánctőke újabb hitelkiterjesztést kap), az agrárválság (melyen a földművesség egyötödének Mandzsukuóba való telepítésével akarnak segíteni) és a politikai forrongás (melynek legújabb szakasza a „Nozon Szeinentsu“, radikális szervezet pöre). Azonkívül a Kinához való viszony is rohamosan rosszabbodik..

Kinában a sziánfui katonafelkelők Csang-Hszü-liang helyettese, Vang-I-cse meggyilkolása után Jang-Fu-csentől vereséget szenvedtek és vezérüket, Su-Min-sui ezredest kivégezték. A felkelők erre észak-Senszibe, ahol Fushinban kommunista a kormány, vonultak vissza. A kommunisták japánellenes egységfrontajánlata és a szovjetek feloszlátásának ígérete mély benyomást tett a Nankingban ülésző Kuomintangra, mire Csiang-Kai-sek lemondott, Sung-Cse-juan peipingi kormányzó, Jen-Si-szán a „mintatupán“ és Shantung ura, Han-Fu-csu bojkottálták a nagytanácsot. Sanghajban a központi bank Kinai Központi Tartalékbank címmel 100 millió dollár tőkével jegybank lett és a behozatali többlet is lecsökkent 1936-ban a kiviteli emelkedése folytán, ami ugyan a yen mély árszintjéből adódott.

Indiában a választásokkal a világtörténelemnek új fejezete kezdődik. Az április 1-én életbelépő új alkotmány előírta 11 tartományi választáson két tartomány kivételével a „Kongresszus Párt“ nyerte el a többséget. A párt vezére Pandit Javaharlal Nehru kijelentette, hogy célja nemcsak a nacionalizmus, hanem a szocializmus is. Első tette a parasztság és a páriák sorsának megjavítása. Mialatt a történelemben először szavazott 35 millió indus az északnyugati határon, Peshavar környékén a hegyi törzsek még mindig a puskát részesítik előnyben, mint azt Goeg kapitány és Beatty hadnagy osztagának megsemmisítése igazolja.

Sziriában az alexandretti szandzsák kompromisszumával, valamint Hasim bej al Attaszinak köztársasági elnökké, Fauis el Chuinak parlamenti elnökké és Dzsamil bej Mardamnak miniszterelnökké való választásával elültek a zavargások és Libanon maronita patriarchája Sziriával együtt kíván működni. Ellenben Palesztinában új villongások vannak, melyeket Abdullah emir, a zsidók védelmét ígérve, arra akar felhasználni, hogy az országot jogára alatt Transzjordániával egyesítse. Irákban is mozgolódnak a tavaly ősszel megbuktatott anglophilek.

Egyiptomban a kapitulációk eltörlését (csak a vegyes bíróságok maradnak még pár évig) Cornwall tábornok vezetésével a hadsereg képzése követi, mely 8 év alatt 50.000 emberre emelkedik. A véderőgyűjtéshez 15 ezer fonttal a Szuez-csatorna Társaság is hozzájárult. De az angol hatalom megingását nem ez jelképezi, hanem a Kairó körül keletkezett ipari öv (1933 óta 17 nagy gyárat alapítottak). Az északafrikai mohamedán-ság ébredése a francia területeken is megindult. Német kezét sejtene a constantine-i és Bab-el-Sonika-i zavargások mögött és Gasnier-Duparc tengerészeti miniszter épp a legjobb időben rakta le Mers-el-Kebir új hadikikötőjének alapkövét: aznap oszlatták fel az „Északafrika Csillaga“ nevű nacionalista szervezetet...

Abessziniában Ras Deszta még mindig ellenáll és a Graziani elleni merénylet is a „pacifikálás“ nehézségeire utal. (D. F.)

S Z E M L E

A TÁRSADALOMRAJZTÓL A TÁRSADALMI VALLOMÁSIG

Érdekes szociográfiai kísérletet közvetített nemrég a pozsonyi magyar rádió. Egyetemi hallgatók állottak a mikrofon előtt, többnyire vidékről származó, palócos kiejtésű magyar fiatalok, és vallomást tettek anyagi körülményeikről. Elmondották pontosan, hogyan laknak, mit fizetnek kosztért és mit esznek reggel, délben, este, ha ugyan étkeznek háromszor napjában. Beszámoltak arról, mennyi pénzt kapnak hazulról, mennyi az állami segély és hogyan tudják beosztani, esetleg óraadással kipótolni ezeket az összegeket. A nyilvános anketót a pozsonyi *Magyar Akadémikusok Köre* rendezte s egy fiatal szociográfus irányította, aki mintegy védekezésül, nehogy a felszólalók nagyon is anyagi természetű vallomása az igazmondásban nem érdekeltek oldaláról támadásban részesüljön, jónak látta eleve kijelenteni, hogy nem áll a materializmus elvi alapján.

A szociográfus különböző származási kategóriák szerint szólitotta a mikrofon elé a diákokat. Hallottuk a zsellér, a kisgazda, a tanító, a hadiözeveg, a mesterember, a tisztviselő fiát. Bemondták még azt is, kinek-kinek hány ellátatlan testvére van s mennyi a szülők évi jövedelme. Sajnálatlaltal állapította meg a rendező, hogy a földbirtokosok és bankigazgatók fiai közül egy sem volt hajlandó a szociográfiai felmérés teljessége kedvéért életmódjáról a nyilvánosság előtt számot adni. Erről a kategóriáról csak a többi diák egy-egy elejtett szavából tudtunk meg egyet-mást. Olyasmit például, hogy a magyar diákmozgalmakban tevőlegesen nem vesznek részt s olyan társaságokba járnak, ahonnét „kinézik“ a demokratikus érzelmű szegényebb diákokat.

A tehetősebbek távolmaradása folytán kétségkívül hiányos maradt a szociográfiai rádióvallomás, de így is feltűnt. Nemcsak a kisebbségi diáksorsot tárta fel nyers valóságában, de a komor háttérbe is bevilágított s fényt vetett a magyar társadalom leromlására és mulasztásaira. Kár, hogy az anket nyomtatásban is meg nem jelent. Ujabbán divatosná vált szociográfiai irodalmunkból azzal a módszerbeli fogásával tűnnék ki, hogy magát a megvizsgálandó, lemérendő és rubrikázandó szociográfiai nyersanyagot szólaltatja meg. Forró közvetlenségével, darabos őszinte-